

સ્વતંત્રતાનાં ગીતો

" જાણે શરણે આવે અસર છે હતો "

પ્રથમ ભાગ

૬ મત એક આનો

કેશવલાલ નગીનદાસ શાહ

‘ ધન્ય વીર ટોળી ’

રણ જ મનું નગારું, મહીર તે વખડયુ
હીર હિન્દુ જગાડયુ—

હો ધન્ય વીરટોળી

તું ધન્ય વીરટોળી

છળ ને પ્રપચ ઢોડી નિજ સ્વાર્થ દુર્ગ તોડી
તે અભય જાન જોડી—

હો ધન્ય વીરટોળી

તું ધન્ય વીરટોળી

દૃઢ નમ વચન જોની, સલાબદી અમોની
શાળા વિશુદ્ધ જોની—

હો ધન્ય વીરટોળી

તું ધન્ય વીરટોળી

મહી સલ વાત સીધી, તે ટેક અડગ સીધી
મદ મસ્તથી ન ખીધી—

હો ધન્ય વીરટોળી

તું ધન્ય વીરટોળી

આ હિન્દના નિવાસે, સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધ યાશે
પુજ માન ત્યાં મવાશે—

હો ધન્ય વીરટોળી

તું ધન્ય વીરટોળી

[મૂળ ત્રિભુવન વ્યાસનું ફેરવીને]

સ્વતંત્રતાનાં ગીતો

પ્રયોજક
કેશવલાલ નગીનદાસ શાહ

નહિ રખની, નહિ રખની, સરકાર
જાણીમ નહિ રખની,

x x x

ચલાયા જુકા સૌદા

ઉમે આંધી દટાયેગે

સત્યદેવ

કિંમત એક આનો

પ્રકાશક
એસ. જી. શાહ
મોદલપુર-અમદાવાદ

ધૂન .

ડંકા વાગ્યો લડવૈયા, શરા નગજો રે;
શરા નગજો રે, કાયર ભાગજો રે;
ડંકા વાગ્યો !

x x x
ડંકા વાગ્યો ભારતની બહેનો નગજો રે;
બહેનો નગજો રે, વિદેશી ત્યાગજો રે;
ડંકા વાગ્યો !

x x x
કાઠી નાંખો વિદેશી વસ્ત્રો આજથી રે;
આજથી રે, ખરા ત્યાગથી રે;
કાઠી નાંખો !

x x x
માયું મેલો, સાચવવા સાચી ટેકને રે;
સાચી ટેકને રે, સાચી ટેકને રે;
માયું મેલો !

x x x
તોડી પાડો સરકારી જુદી કાયદા રે;
જુદી કાયદા રે (૨)
તોડી પાડો !

+ + +
ભારતમુક્તિને કાળે, કાયા હોમજો રે;
કાયા હોમજો રે; (૨)
ભારત મુક્તિ !

આવૃત્તિ પહેલી

* વૈશાખ વેદી અગીઆરસ

મુદ્રક : શ્રીમનલાલ ઈશ્વરલાલ મહેતા.

મુદ્રણસ્થાન : ૧૨૪ વીજીયુ ટ્રસ્ટી લેય

ધીર્ગંદા રોડ : અમદાવાદ.

સરફરોશી કી તમન્ના

(૧)

સરફરોશી કી તમન્ના અમ હમારે દિલમેં હય,
 દેખના હૈ જોર કીતના ખાલુએ કાતિલમેં હય.
 રહરવે રાહે મહોખત રહે ન જાના રાહમેં,
 લજજતે સેહરાન-વર્ધી ફૂર ચે મંજુલમેં હય.
 આજ ફિર મુકતલમેં, કાતિલ કહ રહા હૈ ખાર ખાર,
 કયા તમન્નાએ શકાદત જી કિસી કે દિલમેં હય.
 અય શહીદિ મુલકેમિલ્લત મેં તેરે ઉપર નિસાર,
 અમ તેરી હિમ્મત કા ચચાં જોર કી મહકિલમેં હય.
 વુકત આને દે બતાદેગે તુએ અય આસમાં !
 હમ અજી સે કયા બત એ કયા હમારે દિલમેં હય.
 અમ ન પહેલે વલવલે હૈ ઓર ન અરમાનોકી ભીડ,
 મિર્હ મિટ જાનેકી હસરત યક દિલે બિસ્મિલમ હય.

બીસ્મિલ

આઝાદીની તમન્ના

(૨)

યે શિર જાવે તો જાવે, પર આઝાદી ધર આવે;
 યે જાન ફના હો જાવે, પર આઝાદી ધર આવે. ૧
 જો આગે કદમ ઉઠાયા, જો અમ નહિ હડને વાલા;
 જો યકીન અપને પાયા, જો કખી નહિ રુકને વાલા. ૨
 યે નવજવાનોકી સેના, અમ નહિ હડને વાલી;
 યે નવજવાનોકી સેના, અમ નહિ રુકને વાલી. ૩
 હમ ખુતી છગર કે પ્યાલે, દુશ્મનકો પીલાને વાગે;
 હમ નહિ હૈ ખુઝદિલ આદમ, હમ કડાસો કરને વાગે. ૪

અય ચરદન ઉચે ઉઠાઈ, નહિ જુલોસે શુકને વાલી;
 અય સિતમ કરને વાલે. ચલ જંદૂક જલદી ઉઠા લે.
 હમ ખડે હે ઘર કે સીના, અય ગોઘી ચલાને વાલે;
 ચલ જતાદે તાકત તેરી, અય હમ નહિ હકને વાલે.
 હમ મરેગે લડતે લડતે, નહિ લડાઈ મરને વાલી;
 મયદાન ન હોગા ખાઘી, જખતક ન હો ખુશહાલી.
 અય મંજૂર હમે હમ મરના, ચલ અપના સાજ સમલે;
 ચલ જતાદે તાકત તેરી, અય હમ નહિ ચકને વાલે.

ટોપીવાળાનાં ટોળાં ઉતર્યો

(૩)

ટોપીવાળાનાં ટોળાં ઉતર્યો, -

ઉતર્યો કંઈ આયમજી આવાર રે

પરદેશી જૂઝ્યાં ટોપીવાળાનાં ટોળાં ઉતર્યો,

ધીલી વાડી ને મીઠી ઝાંચડી,

નિર્મળાં કંઈ નડીઓ કેરાં નીર રે—પરદેશી○

આંખે આંખે તે કાચલ દહેરતી,

ઉઠતા કંઈ રૂઝા હંસ ને મોર રે—પરદેશી○

પુરી પનોતી બેડી દેશની,

અટારીએ કંઈ બેરવના લણુકાર રે—પરદેશી○

ઘેર ઘેર તે ધુવડ ગોલીઆ,

રેવા લાઝ્યાં કંઈ શ્વાન ને સિયાળ રે—પરદેશી○

ધરતી રૂએ મેલી ધુસકા,

અધરના કંઈ દુઃખને નહિ પાર રે—પરદેશી○

બાળા રડિ તે બાર વર્ષની,
 માડી પહેલાં મરે નાનાં બાળ રે—પરદેશીં
 ધરતી સુકાઇને યજ્ઞ વાંઝણી,
 કરવા બેઠા કળજીગના કાળ રે—પરદેશીં
 સુના ચરા ને સુનાં ગૌચરાં,
 સુના સુના પાણીઆરીના ઘાટ રે—પરદેશીં
 બાંગી ભરવાડોની મોરલી,
 કારખાને કંઈ કામધેનુ કપાવ રે—પરદેશીં
 તૂટી શાળો ને તૂટ્યા રેંટીઆ,
 કારીગરોના કાપી નાખ્યા હાથ રે—પરદેશીં
 કજીઆ કરાવી ભાષ ભાધર્મિ,
 પોતે યજ્ઞ બેઠા મોટા બૂપ રે—પરદેશીં
 આવ્યા ઝાઝીને ઝેવી કામળી,
 ઝાળખાયા નહિ અંતરના બોરિંગ રે—પરદેશીં
 ઠરી કચેરી ઉચે ડુંગરે,
 વાળવા બેઠા દેશ-કરો દાટ રે—પરદેશીં
 વધ્યા કાવળને વધી કોરો,
 વધ્યા કંઈ યુદ્ધાના કરનાર રે—પરદેશીં
 વકીલો વધ્યા ને વધ્યા ડોક્ટરો,
 વધ્યા કંઈ કજીઆ ને રોમ રે—પરદેશીં
 એવો વેરો તે નાંખ્યો આકરો,
 બેકુતોને ખાવા ન મળે ધાન રે—પરદેશીં
 ગરવા ગામનાં તો ઝુરે સુંપર્ષ,
 માડી નાયા દેશીઓ વિધાય રે—પરદેશીં
 અખિ પાટા પાધ્યા લોકને,
 કુચો દર્મ યુગળાવી નાખ્યા આસ રે—પરદેશીં

ઠેર નાખ્યો એણે ડાકમાં,
 પગે દીધી જકડી જંજીર રે—પરે
 એવે આખ્યા ગાંધીજી મોખરે,
 યુગ યુગની ઉઝાડી તેણે ઉઘ રે—પરે
 દેશ તણો એ સાચો દિકરો,
 કર્મજીર કરતુરખાના કથ રે
 રહી સરકાર રંક લોક પર,
 વૂઠી પડી જાણે વર વાઘ રે—પરે
 હામે હામે જંજીરો ગાંધી,
 હામે હામે ઉઝાડ્યાં એણે બનુન રે—પરે
 મહેલ જાણીને જાણે જેલમાં,
 છાતી ઉપર જીલજો ખંડુક રે—પરે
 મૂતા જેવું હેયું રાખજો,
 દીકરાંદી રાખજો નહિ ડંખ રે—પરે
 પાયા ડગમગીઆ એના રાજ્યના,
 ડોલતાં એના સિંહાસન દેખાય રે—પરે
 તાજ એના પક પક થાય છે,
 પૂરેપૂરે બરાબર એવું પાપ રે—પરે
 જા તો હારશે એ એના પાપથી,
 અથવા મરશે માંદોમાંદો કપાઈ રે—પરે

મડેમડે છે મોત ડંકા

(૪)

મડેમડે છે મોત-ડંકા દિલની સરકાણા,
 મુંઝાય છે રજાવાદ—અમદાવાદ ગાંધી હાથના,

ચડકે હૃદય, કર ચરચરે છે; આજ દેશી રાજના,
ભડભડ જુઓ ! ભડકા ચતાં દેખાય તખ્તે તાજના.
તલવાર ફેરી ધારથી સત્તા ટકાવી રાખવા,
હિન્દી પ્રજાને બોમ્બની બીકથી દબાવી નાંખવા;
શું રૂપ રાક્ષસનું ધરી સરકાર હાથ ઉઠાવશે ?
બેળા કદિ ગોરા ગગનમાં ગોળીયો વરષાવશે ?
ડરશે ન જરીએ હિન્દીઓ તલવારના તોફાનથી,
પાછો નહિ પગ મૂકશે સરકારના ઉન્માદથી;
પણ સ્થાપવા સત્તા પ્રજાની વિપ્લવે સળગાવશે,
કરી સાધું શાહીવાદને; હિન્દી ધ્વજ ફરકાવશે !

મોહન મીઠું પકાવે.

(૫)

દાંડી તથા કિનારે મોહન મીઠું પકાવે,
મોહન મીઠું પકાવે સૈનિક સહ પકાવે.
એકસોને ચાર ચોદા બાપુની સંગ ચાલે,
સત્યાગ્રહી પકાવે સરકાર તે હુંડાવે.
અહિંસાતણા સૈનિકા શત્રો વિના ઝઘુંબે,
સરકારી જુઓ સામે ગાંધીજી શીર ઉઠાવે.
સ્વતંત્રતાને કાળે અપૂર્વ યુદ્ધ જમાવે,
જોશે જગત ન જોયું આ રાજ્યને ઉખાડે.
અહિંસા તથા એ વીરો સજરસ સરસ પકાવે,
દુનિયામાં સહીયા મોટો સહ કોઇને નમ વે.
ભારત તરફ સંતાનો સહ જોલને સ્વીકારે,
બક્ષીમ બે દમ બતાવે ભારતીનાં પુર આવે.

એ ભુલ્હી કર જો જાશે ખીજ પછી તોડશે,
સ્વાતંત્ર્ય વીણુ ઉદારી ધીજી કશું ન લાવે. દાંડી
જલીમ તથા સીતમને લડવીર એ નમાવે,
પડકારથી ધુળવે સદતનતને એ ડાવાવે. દાંડી
આપોને ભેગ વીરો માતાને કાજ આજે,
સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધ માટે વીર હાક આજે ગાજે. દાંડી

લીધમ—પ્રતિજ્ઞા

(૬)

‘ગિરિ’ ગીરાઓ, મજધારમે બહાઓ.
મહાસાગરમે ડૂબાઓ, કિન્તુ હાથ નહિ જોડેમે,
તીખી તેગસે કટાઓ, તત્તે તેલમે કટાઓ,
ચાહે પાલ ખિચવાઓ, પર મુખ નહિ મોડેમે.
કાપી નાગ તે ડંસાઓ, ચાહે શૂંઘિમે ગડાઓ,
અથવા સૂલીપે ચડાઓ, પર પશુ નહિ છોડેમે.
જાનન પ્રજુવ હમ, સૈનિક સ્વરાત્મકે દે.
ચિનામે બી ખાખ દોને, ટેક નહિ તોડેમે,—
પડિત હકારનાથ.

નહિ રખની, નહિ રખની.

(૭)

નહિ રખની, નહિ રખની, નહિ રખની સરકાર, જાલિમ નહિ રખની,
મુસલમાન કા મક્કા જોળા, મુસલમાનકા મક્કા જોળા,
સિપ્પો કા દરગાર,—જાલિમ
જલિયાવાલા જામ કે બીતર, નિઃશ્વે પર જોળી ચલાકર,
મારે દેકે દબર,—જાલિમ

પેશાવરકે ચોકકી અંદર, નિર્દોષો પર ગોળી ચડા કર;

મારે કૈક હજાર.—જાલિમ.

જવાહીર કે પીંજર પાયા, વહલભાઈ કે પીંજર પાયા,

ગાંધીજી કે પીંજર પાયા. સેન, બોઝ કે પીંજર પાયા,

ઐસી હૈ બદકાર.—જાલિમ.

શૂરા જીતે સંગ્રામ

(૮)

શૂરા જીતે મંગ્રામ— માયાં મેલી:

માયું આપે નાક ન આપે,

એ શૂરાનાં કામ— માયાં.

લડવા ટાળે શૌર્ય બતાવે,

તુચ્છ ગણે ધનધામ— માયાં.

ટેક નિભાવે નામ ઉજાળે,

કાયા કરે કુરગાન— માયાં.

હડવાનું તો નામ ન જાણે,

છાતીએ ઝીંતે બાણ— માયાં.

લુગ્મીના લુગ્મેને હેઢે,

ન્યાય કાજે લડનાર— માયાં.

સત્યના કાજે લડનારાનું

મૃત્યુ અમર ગણાય— માયાં.

ચાલો જીવાનો

(૯)

ચાલો જીવાનો ચાલો, કરવા માનુષ્યમિ આઝાદ.

કસરિયાં કરીને ચાલો, કરવા માનુષ્યમિ આઝાદ;

સ્વાતંત્ર્ય સાધવા કાળે, સૌનેરી ટાણું આજ,
 ગાંધીની મોખત બાળે—કરવા૦
 છે તોપર્જકો લાવે, ભુલ્મોના કુંજર આવે;
 સૈનિકને મરતું લાવે— કરવા૦
 શાંતિના શસ્ત્રે લડતું, પાછુ પગલું ના બરતું;
 હરતે મુખડે રણ મરતું— કરવા૦
 સધળા ધંધાને મેલો, પામર ખંધન હાસેલો;
 અવસર છે આજે છેલ્લો— કરવા૦
 જોખન શકિત વર્ષાવો, આ દેવી યુદ્ધ દીપાવો,
 રણખામો હુકાવો— કરવા૦

સરકારી નોકરી

(૧૦)

કમ થાયે સરકારી નોકરી રે,
 જોલે પહોંચા શુરા સરકાર;
 કરે સરકારી નોકરી આ સમે રે,
 દેશ્વોદી જૂરા કહેવાય.
 દેશ્વોદી બનીને જીવતું રે,
 દિલમાનાની કૃપા લગત્યાય,
 પેટ કાળે કુખાડે દેશને રે,
 દેશ દેશે લાખો શિટકાર;
 નથી સરકાર કાઢને પોતાની રે,
 પોતાનારો પ્રભુ બજવાન;
 પટેલાઈ ને નોકરી સર્વનાં રે,
 દીઓ રાહનામાં થરી દામ;
 કમ વેળા, પડી આ કમ છે રે,
 નોકરીને સચાવો માન.

કરો સાંધા ઢીલા

(૧૧)

સાંધા ઢીલા સરકારના રે,
 સસ્ત્ર છોડીને શુદ્ધ અસહકારઃ
 । પરદેશીઓનું ના ટકે રે,
 દેશીઓ જો તમે સહકારઃ
 । પરદેશીએ આ હિંદનું રે,
 લૂંટ્યું નાણું હજારો લાખઃ
 । પરદેશીએ આ હિંદના રે,
 બધા ધંધાનો કાધો નાશઃ
 પરદેશીએ આ હિંદનાં રે,
 લૂંટ્યા વસ્ત્રો, ઘી, દૂધ ને ધાન્યઃ
 ૧ડી નોકરીઓ સાબને રે,
 છોટી છોટીમાં હિંદનાં બાળ;
 પાખણ ને મેવો સાબને રે,
 પૂરૂં પામે ન હિંદીઓ ધાન;
 ૧ છે ગોરાને જોશમાં રે,
 હિંદી નેતાને કાકુ મનાય;
 માજો સરકારી નોકરી રે,
 પ્રભુપંથે વળો ધરી હાથ.

અમે સિપાહી

(૧૨)

અમે સિપાહી પૂર્ણ સ્વાતંત્ર્યનારે,
 જાત હોખીને લેશું સ્વરાજ્ય—અમે૦

નથી પરવા ધંધાની આ સમે રે,
 ધૂન લાગી છે લેવા સ્વરાજ્ય—અમે
 નથી ચિન્તા કુદેજની આ સમે રે,
 ચિત યોદ્યું છે લેવા સ્વરાજ્ય—અમે
 નથી પરવા અરખા મહેલની રે,
 મરી શીટીને લેવું સ્વરાજ્ય—અમે
 નથી પરવા જાલિમના લુહમની રે,
 મોત ભેટીયું લેવા સ્વરાજ્ય—અમે
 જાજ મસતી છે પૂર્ણ સ્વરાજ્યની રે,
 માત્ર ભારતનો જયજયકાર—અમે

૧૩

અમે ડરતા નથી કદી લુહમથી રે,
 લુહમીનો જંગલમાં નાચ છે રે,
 સત્યવાદીનો જયજયકાર— અમે ૧
 લુહમ સામે નીકર ચર્ષ શૂંઝું રે,
 ભલે માંડુ ને ધડ લુહા ચાપ—અમે ૨
 નદિ નમશું અમે સરકારને રે,
 ભલે કાપાના કટકા ચાપ—અમે ૩
 તોપ, બંદૂક, બેટલ બાઈ થઈ રે,
 નદિ કાપે જલિમ સરકાર—અમે ૪

૧૪

તોડશું, તોડશું તોડશું રે,
 અમે મીનો કાપો તોડશું:
 વીસમજા નાજા સરકાર જરે,
 એવો એ કાપો તોડશું રે—અમે
 જરે જરીખને, જરે અપમને,
 લુહમો એ કાપો તોડશું રે—અમે

લૂટે અલણને, લૂટે ગામડિયા,
 પાપી એ કાકદે તોડશું રે—અમે.
 રાજી તોડી છે લાખો લોકોની,
 એવો એ કાયદો તોડશું રે—અમે.
 ચાલો જીવાનો કરી કેસરિયા,
 મીઠાનો કાયદો મોડશું રે—અમે.

૧૫

પ્રાણ થકી પ્યારી રે, અમને આઝાદી માતની
 સર્વસ્વ દેશું પાછું ન જોશું;
 લેના આઝાદી માતની—પ્રાણ.
 વિધો દગરો ઓઝંગી જઈશું;
 આશિય વરસે માતની—પ્રાણ.
 કરી કેસરિયાં માડીશું મોરચા;
 તોડીશું ખેડીઓ માતની—પ્રાણ.
 જુએ જત્રીસા આઝાદી જંગે;
 સાધે આઝાદી માતની—પ્રાણ.

૧૬

નહિ હઠશે, નહિ હઠશે,
 બહાદુરો પાછા નહિ હઠશે.
 લડશે લડશે સમરાગણમાં,
 છોને કના થયાય—પાછા.
 કુરબાની કરતાં નહિ ચકિ,
 ધૂમે રણમેદાન—પાછા.
 જીલમધંડીમાં છોને પીલે,
 શેતાની સરકાર—પાછા.
 જીલમોથી રાજાયાં જગમાં
 લાખો જીલમી રાજ—પાછા.
 રણે ચડેલા સત્યાગ્રહીઓ,
 નમાવશે સરકાર—પાછા.

અમે ડરતા નથી સરકારથી રે,
 સદા લજ્જાએ લલા લગવાન. અમે
 ખીક રાખે મનુષ્યો વાચલા રે,
 અમે બહાદુર ને બળવાન. અમે
 ખીક રાખે હરામી આગસુ રે,
 હાથપગમાં અમારું તાન. અમે
 માર ખાશું નહિ અમે કાપીને રે,
 નહિ વેડી લેશું અપમાન. અમે
 છેતરાશું નહિ અમે કાપીથી રે,
 હવે રડું મગ્યું છે રાન. અમે
 બાપુના બોલ અમે પાળશું, રે
 હવે રક્ષા નથી હેવાન. અમે

તમે ડરશો નહિ કદી જુલમથી રે,
 જુલમીમાં નથી બળ કાંઈ—તમે.
 સત્યપંથે સદા સદ્ ગાલત્તે રે,
 જુલમીના જુલમ કરો દુર—તમે
 જુલમીને જગતમાં નાશ છે રે,
 સત્યવાદીનો જય જયકાર—તમે.
 સત્ય કાળે સહન કરતો બધું રે,
 લલે માયું ને ધડ જુદાં થાય—તમે.
 જુલમ સામે નિડર થઈ મુઝતો રે,
 ધરી સત્યપી તત્ત્વચાર—તમે.

લીધી પ્રતિષ્ઠા પાળશું ત્રેમે, જીવનની છે નહિ પરવા. યત્ન
હોયમ્મ જ્વરો લોક હજારો, ચાતાનાં દુઝડાં હરવા. યત્ન

૨૨

મુવકો ઝુકાવજો રે, ભારત આઝાદી જંગમાં
લાજે જીવનની ઘરમાં ભરાયે,
આવી ઝુકાવો જંગમાં—મુવકો
લાજે જીવનની કાવર મનાવી,
એકો સર સંઘાતમાં—મુવકો
દીપે જીવનની માયું મેલ્યાથી,
ભરતી ચાઓ રણરંગમાં—મુવકો
કરી દેસરીયા મંડિતો મોરચા,
ભારત આઝાદી જંગમાં—મુવકો

‘ નહિ નમશે નિશાન ભૂમિ ભારતનું ’

૨૩

નહિ નમશે નહિ નમશે, નિશાન ! ભૂમિ ભારતનું.
ભારતની એ ધર્મ પવનનું (૨)
સાંચવયું સન્મત !—ભૂમિ ભારતનું. નહિ નમશે
એકમ તજો એ જામરપટો છે, (૨)
મુકિતનું વરદાન !—ભૂમિ ભારતનું; નહિ નમશે
ભારત માતાના મંદિર પર એ, (૨)
સાંતિનું એ ધાતુ !—ભૂમિ ભારતનું; નહિ નમશે
એ સુદર્શન ચિહ્ન એ વેદ, (૨)
હિંદી જનના પ્રાણ !—ભૂમિ ભારતનું; નહિ નમશે
સફેદ લીલું લાલ ત્રિરંગી (૨)
વિરોધનું ગંધાણ !—ભૂમિ ભારતનું; નહિ નમશે
સફેદમાં રુદ્ધ ધર્મ ધાર્યું (૨)
ઈશ્વરનું ફરમાન !—ભૂમિ ભારતનું; નહિ નમશે

લીલામાં ઇસ્લામી ધર્મે (૨)	
રંખિયું પાક કુરાન !—ભૂમિ ભારતનું	નહિ નમશે૦
લાલ સનાતન આર્યપ્રજનું (૨)	
મંગળ મૂર્તિમાન—ભૂમિ ભારતનું:	નહિ નમશે૦
અથળ અમારે આંગણ એ તો (૨)	
સ્વરાજ્યનું મંગણ !—ભૂમિ ભારતનું:	નહિ નમશે૦
સાચા હિન્દી રણઝોનું (૨)	
એ છે વિજય મુકાન !—ભૂમિ ભારતનું:	નહિ નમશે૦

કદી નથી હારતું,

૨૪

કદી નથી હારતું, હવે નથી હારતું—
 —ભલે જનમાલ જાય—કદી૦
 દેદ આવે, ફાંસી આવે,
 ‘તોપ ને તલવાર આવે.
 જોખ ને બન્ધુક આવે, તોપે નથી હારતું.
 જીવીને સ્વરાજ લેશું,
 મરશું તો મુક્તિને વરશું.
 — મુક્તમી ના વેઠશું—કદી૦
 જુઠા સામે સાચ ખેલે,
 દાનવ સામે દેવ ખેલે,
 એવો આ સંગ્રામ ખેલો—કદી૦
 મૃત્યુની આશીષ વરસે,
 ભલે ના હચિયાર પાસે,
 નિચ્યે હવે જીત યારો—કદી૦

રણુહાક

૨૫

હાક પડી વીર નર જાગજોરે,

જની બહાદુર આગર (૨)

રણુનાં રણુશીખડાં તાંગીઆં. ૨૬

સાગરમતીથી સૈન્ય નિસંકુરે,

મન્યા ગાંધી સરહાર (૨)

જામડાં જમાવના ચાક્ષીઆ,

દોડી મીડામે કાજ (૨) રણુનાં

મેઝામ રંગ બધે જાગીઆરે,

બક્ષી ભારત મોઝાર (૨)

દોરે દિશાઓ ડગમગી

સમજો સાનમાં આ સાર (૨) રણુનાં

માવો નહિ મરતાં શીખોરે,

એવો ગાંધીજીનો મંત્ર (૨)

મદિર મણે તમે જોલો,

તમે યાત્રી સ્વતંત્ર (૨) રણુનાં

બુઝે છે વીર બધા જાગમારે,

ધરી અદિસાનો ઘમ (૨)

જોલમાં જતાં જે ડરે નહિ,

શુભે દેતાં જાનમાલ (૨) રણુનાં

સતના સેઝામ જાગીઆરે,

સૌ આવો નરનાર (૨)

સેતાનેથી દૂર જાગજોરે,

તમે શુદ્ધી સરહાર (૨) રણુનાં

દેશના બંધુ જાગજોરે,
તથા આજસ વમામ, (૨)
આવો અવસર નહિ આવશે;
રાજો ભારતનું નામ (૨)

રણનાં ૭

વિદેશી ફેરીઆને

૨૬

આધો આધો વિદેશી ફેરીઆ રે,
મારાં ધર્મનાં ધામ અલગાય રે—આધો
બાર ખુશાં બારાં ખુશી બારીઓ રે,
મારાં દ્રવ્ય ડેલી બહાર જાય રે—આધો
મારાં અર્ધજૂખ્યાં આ લાંકુરાં રે,
જણે જોજનીયાં ધૂળ થાય રે—આધો
માગે ધોળા ટોપી ધોળાં આંગણાં રે,
મારાં બાલુડાં બળી જાય રે—આધો
મારાં દુધમલ મોઢાં મીઠાં રે,
એની આરોગ્યતા અટવાયે—આધો
તારાં ડગ દારના ડોઝમા રે,
મારાં પિતૃ ને દેવ દુભાય રે—આધો
દેવ સોહે સુતરને છોગલે રે,
એનાં છોગલીયાં છોગાય રે—આધો
માગી આછી પૂણીનાં ઉજળાં રે,
મારાં આસનીયાં અચકાય રે—આધો
મારાં ભજન પૂજન ભૂવાવડો રે,
મારાં કીર્તનીયાં કચરાય રે—આધો

બલરાવી આંખોમાં ભૂંડી રે,
 કર્મ ધર્મ ને અર્થ હુંટાવ રે—આધોઃ
 ક્ષેત્રપાળ બગવા આ ખાદીના રે,
 એની આંખ રાતી યોળ ધાવ રે—આધોઃ
 બ લાખો કરોડો હુંટતો રે,
 હવે હિન્દી નહી હંકાય રે,—આધોઃ

દેશનો ઉદાર મારા દેશનો ઉદાર,
 સુતરને તાંતણે મારા દેશનો ઉદાર.
 સર્વ દેશપ્રેમીઓ ખાદી જ પહેરશે,
 ખાદીથી સુંદર શરીર દેખાય—સુ.
 મર્વ ભાષ જુદો કાઢે સુતરનો તાંતણે,
 એરે તાંતણાથી ખાદી વણાય—સુ.
 રેડીયાનું ચક્ર રાખો ઠામ ઠામ ભાષ,
 રાખીને કાઢો તાર વિશાળ—સુ.
 ગરીબ ભાષઓનું જીવન છે ખાદી,
 ખાદીથી રંકનું જીવન પેાવાય—સુ.
 દાણે કૃતિશીને દાણે વણેથી,
 એરે ખાદી આનંદથી પહેરાય—સુ.
 બાપુ ગાંધીનું નામ જ લેનાં,
 રૂડા રેડીયાથી ઝીણું દેતાય—સુ.

રે ! જાગે જીવાનો જાગે.

રે ! જાગે જીવાનો જાગે.

પવન ફરીને લાગ્યો વાગ,

વાદળ માંડ્યું છે ઘેરાતા

કહી કહી વીજળી કરે સળાતા

જાગે જીવાનો જાગે

રે ! જાગે જીવાનો જાગે.

x

x

પ્રચંડ વાવાઝોડું ચાશે,

વંદોળા ચડશે આકાશે,

ધર ધરનાં આંગણુ ઘેરાશે;

જાગે જીવાનો જાગે.

રે ! જાગે જીવાનો જાગે.

સચિત દુઃખના ભારે સોતી,

જનની મુખમાં જોતી જાતી;

ભીભી છે રણુવગડે રોતી;

જાગે જીવાનો જાગે.

રે ! જાગે જીવાનો જાગે.

તન મન ધનથી છેક ચર્મકીણ,

ચંકટ સહતી પડી પરાધીન;

અંખે સ્વતંત્રતાનો ઝો દીન;

જાગે જીવાનો જાગે.

રે ! જાગે જીવાનો જાગે.

વિશ્વાસની વાતોમાં ગાંડી;

પ્રેમકથાના સ્વપ્નાં છાંડી;

પરાક્રમે કાંઈ પગરણુ માંડી;

જાગે જીવાનો જાગે.

૩ ! જાગે જીવંતો જાગે,
 આંખમદીથી ઉધ ડગડો;
 સકલ આપણો સાથ જમાડો;
 ધોવળી રણપૂર વમાડો;
 જાગે જીવંતો જાગે.
 | જાગે જીવંતો જાગે.

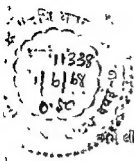
હો! હો! યુવક હો! યુવતિ રે
 દુઃખે જારતી માતા રીઆય—હો!
 ખરેશી કુટે ચોપાસથી રે
 હીલાં ખેતર ચોધા ચરી જાય—હો!
 માના અંગે અંગોમાં વાધી વેદના રે
 હો! ભોભોને હો! વિશ્વાસ—હો!
 એના માયાવી સત્યની મોહિની રે
 નાંખી જુરકને હીર હરી જાય—હો!
 મેઠાં સાક્ષિન કમીશન લાવીએ રે
 - એથી સિદ્ધિ સ્વસત્યની શું થાય?—હો!
 ધુળ પડી આપેલા એના દહમાં રે
 દહ આપ જાણેથી લેવાય—હો!
 દેવી ગુર્જરીનો ગાંધી મોહન એક છે રે
 ખીન્ને જાતકોથી વીર સરસાર—હો!
 જાતકોથી જાતકો ઉપાડીયાં રે
 એ જ જાતકો મેળવે સ્વસત્ય—હો!

ખપ્પર ભરો ભરો હો

૩૦ -

ભર ભર માફે ખપ્પર લેયા ! ઓ ભારતના વાગી
ધર ધર બીખું ઢરનિરા ફરતી હું જુગજુગની પ્યામી.
ખપ્પર ભરો ભરો હો !

ક્ષણ ક્ષણ મથતાં મન શોષાયું શોષાયું તન ત્રાસી
આરત્યાર સૈકાથી ભટકું અરે ! અરે ! ઉપવાસી—ખપ્પર
અંજલી નાખે ખોખો નાખે નાખે કે ભર પ્યાલી
જૂગસુકું તણીયું લે ગોપી ખપ્પર તો રહે ખાલી—ખપ્પર
ઓ લેયા જુગના જુગ વીત્યા હવે નહીં એ ચાલે
નહ ઉલટાવો સિંધુ ભરાવો જલજલ ભરો ઉજાગે—ખપ્પર
ગાજવીજ ને મૂશળધારે રેલ રેલ જગ છાની
એક ગપાટે નવ ચોમાસું વીર ! ત્યાં ન છીપાતી—ખપ્પર
જ્યોતિ જ્યોતિ ધરધર જો સગચો રોતી રોતી યું માનું
શિર કાપી ખપ્પરમાં નાખો કરો કાગળું આધું—ખપ્પર
એક કેસરીની ત્રાકે તો ભરી દીસે વનવન્તી
એક વીરસની મરતીમાં કરુણતણી ક્યાં હસતી—ખપ્પર
અથ ઉધડ્યાં છે દાર પ્રલાનાં ઓ લેયા ઝટ આવો
ખપ્પર માફે ભરો વીરત્વે પૂર્ણ પ્રજા રેલાવો—ખપ્પર

૨૪

પ્રતિજ્ઞા

૩૧

અમે લીધી પ્રતિજ્ઞા યાગશું રે,

ભવે કાયાના કટકા થાય. અમે૦

ભવે વરસે વરસાદ મહા જીવંમનો રે,

ભવે થનાનું હોય તે થાય. અમે૦

અમે યુગરાતનું નામ નહિ યોગશું રે,

ભવે માયુ ધડ જીવં થાય. અમે૦

અમે હાથા કેસરીયા પ્રેમથી રે,

ભારતની રાખના લાજ. અમે૦

વંદેમાતર

૩૨

સુખલાગ સુકલાગ મલયજશીતલાગ
સરયરધામલાગ માતરમ—વંદેમાતરમ
શુભ ભ્યોત્નાગ પુલકિત યામિનીમ
પ્રધકુશ્મિત દમદન શોભિનીમ
મુદાસિનીમ સુમધુર ભાષિણીમ
મુખદાગ વરદાગ માતરમ—વંદેમાતરમ
ત્રિશત્કોટિ કંઠ કલકલ નિના કરાસે
દ્વિત્રિશત્કોટિ જીર્ણુત ખર કલ્યાસે ?
કે એસે મા પ્રમિ અગસે ?
બહુ બલધારિણીમ નમામિ તારિણીમ
રિપુદલ વારિણીમ માતરમ—વંદેમાતરમ

—બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય.

છેલ્લી પ્રાર્થના.

હજારો વર્ષની જૂની અમારી વેદનાઓ,
કનેજન ચીરતી કમ્પાવતી અમ લય-કથાઓ,
મરેલાનાં રૂપિર ને જીવતાનાં આંસુડાંઓ,
સમર્પણ એ સહુ તારે કદમ પ્યારા પ્રભુઓ ? (૧)

x x x x

પ્રભુજી ! પેખજો આ છે અમારું મુદ્દ છેલ્લું,
ખતાવો હોય જો કારણ અમારું લેશ મેલું.
અમારાં આંસુડાં ને લોહીની ધારે ધ્રુવેલું.
દુવા માગી રહ્યું જો સૈન્ય અમ તત્પર ઉમેલું. (૨)

નથી જાણ્યું અમારે પંથ શી આશત ખડી છે,
ખબર છે આટલી કે માતની હાકલ ભડી છે.
જીવે મા માવડી એ કાજ મરવાની ધડી છે,
ફિકર શિષ્યાં લગી તારી અમો પર આંખડી છે ? (૩)

જુઓ આ તાત ? ખુલ્લાં મૂક્યાં અંતર અમારાં,
જુઓ હર જન્મથી ઝરતી હજારો રક્તધારા,
જુઓ જાના જન્મે અન્યાયના અગ્નિ-ધખારા,
સમર્પણ હો ? સમર્પણ હો ? તને એ સર્વ પ્યારા ? (૪)

ભલે હો રાત કાળી આપ દીવો લે ઉભા જો ?
ભલે રણ પયારી, આપ છેલ્લાં નીર પાજો ?
લડતાને મદદ રણ-ખંજરીના ધોપ ગાજો ?
મરતાને મંદૂરી બંસરીના સર વા જો ? (૫)

તૂટે છે આલ-હંચા આપણા આસા-મિનારા,
હજારો લય તણી ભૂતાવજો કરતી હંકારા;
છતાં વહેશે સમર્પણની સદા અણખૂટ ધારા,
મજે નવ માવડીને ન્યા સુધી મુક્તિ કિનારા. (૬)

(મેઘાણી)

અત્યાચારીઓ ઉપર શું કરવામાં
આવતા અમાનુષી અત્યાચારો,
પુત્ર ધડાકે ઘંઘ રહેલી ચોમેરની
પરપકડો, અને કરવામાં આવતી
દંગધડા વગરની મજાઓ—

ના મન શો છે ?

પુત્રી છાનીએ ગોળીઓ ઝીલજો.
મરજો પણ મુઠી ન ખોલજો,
એવી ઉચવાણી

પૂજ્ય ગાંધીજીશા ગોરૂ ઉચ્ચારી રહ્યા છે ?
તેનો અર્થાત્ત જોઈતો હોય તે
અમલથી અહિંસા પૂર્ણ સ્વરાજ્યની અત્યાચારની
લડતરને ટાંક્યો

પ્રગટ થયેલાં નીચેના પુસ્તકો વાંચો—
મીઠાવેશ યાત્રે હિંદની પાંચમાલીની કચ્છ કથા ૦-૨-૦
ગાંધીજીના ઉદ્ધારો (નીકાવેશ વા. ૨ ભો) ૦-૧-૦
ખેડૂતની ખરાબી ૦-૧-૦
સ્વતંત્રતાનાં ગીતો ૦-૧-૦
હૃદય પલટો યાને અદ્ભુત બિલ્લન ૦-૧-૦

ખીબા કેઈ પણ પુસ્તક માટે લખો
દરેકનું ચોક્કસ અડધો આનો ભાડું
માર્ગે લેનારને ફાયદેયી.

મુદ્રિતા અગ્રમંદ
શ્રી. જમનારાસની ફ. }
સમગ્રી મુદ્રાઈ ર }
વર્ગ ૧
એમ. એ. શાહ,
મોરબી-અમરાવાડ.